15.

Tamással együtt tette le a hadiérettségit Márer Sanyi is, hadapródjelölt, aki vizsgai szabadságot kapott, és egyenesen a kórházból jött a gimnáziumba. Karbolos kórházszagot árasztott maga körül. Ezernyi apró gyűrődés erezte be a katonaruháját, és arról panaszkodott, hogy már háromszor is kivasaltatta. A dezinficiáló kazán után abból már rendes ruha nem lesz.

Zubbonyának egyik karja, éppen a jobb, üresen lógott, és a zsebébe gyűrve viselte a végét.

– A kézigránát eldurrant a kezemben – mondotta egykedvűen. – Legnehezebb a cipőt befűzni… Tegnap délután kaptam ezeket az ocsmányságokat…

Salátalevelek módján állott előtte a padon néhány szétkínzott könyv. Sebesen beléjük lapozott, és ügyes balkézi mozdulattal bekanyarította a nyomtatott papírhalmot az iskolapad fiókjába.

– Amelyik kiszed belőlem egy mondatot, annak odaadományozom a tanári nagyezüstöt… Vagy ezeket is…

Az állával intett a mellén díszlő kitüntetések felé. Három vagy négy ezüstös érem sorakozott a szív felőli zsebénél. Elfogyó gömbölyűséggel tartottak egy sárga kis kereszt felé, amely szerényen zárta be a sort.

Csakugyan nem is tudott a vizsgán egy árva szót sem. A tanárok a fejüket csóválták, de csak Csiga, a matematika tanára okoskodott.

– Aki ennyire tájékozatlan, azt mégsem lehet átengedni.

Az elnöklő miniszteri biztos odahajolt a Csiga füléhez, és belesúgott valamit.

– Milyen tudományhoz ért maga egyáltalán, katona úr? – kérdezte Csiga zavarban és sokkal szelídebben, mint ahogyan másokkal szokott bánni.

– A haditudományhoz.

Ehhez a válaszhoz még hangosan nevetett is Márer Sanyi. A tanárok összedugták a fejüket. Aztán Sólyom, a nyolcadik osztály főnöke odament Csigához, és valamit halkan mondott neki. Csiga hangosan mentegetőzött:

– Jó, kérlek, értem, velem lehet beszélni, én nem vagyok olyan emberevő, amilyennek kikiáltanak, de ha a jelölt azt sem tudja, hogy mi az a koszinusz… No, ugye nem tudja?

Márer elkomolyodott.

– Nem hát. Mi vagyok én? Iskolás gyerek?

Miközben ezt mondta, valami olyat csinált, amivel mindenkit megdöbbentett. Sólyom felugrott a katedráról, a széket is kirúgta maga alól, s a szék nagy robajjal esett le az emelvényről. Hideg és nedves kezével, amely miatt a ragadványnevét kapta, Csiga a szék után kapott. Aztán abbahagyott mozdulattal, ferdén állt meg az emelvény szélén, egyensúlyát keresve imbolygott egy pillanatra, tágra nyitott szemmel bámult a nevető Márerra, s aztán odakiáltott a tanároknak:

– Nem bánom… Legyen hát… Elégséges…

S azzal kiszaladt a rajzteremből. Márer a bal kezével utána intett, és vígan játszadozott a csonka jobb karjával. Felhúzta róla a hadi zöld kabátját és sárgásfehér inge ujját, s úgy mozgatta, mint valami apró, kövérkés, fehér játék babát. Felében volt levágva az alsó karja. Rákönyökölt a padra, és a fél alsó csonkot komikusan ugráltatta. Úgy mutogatta Csiga felé, mintha meg akarta volna fenyegetni vele: „Ha nem engedsz át matematikából, kikapsz evvel a kéz nélküli élő bottal."

A végében vörösen, alig hegedten a varrás látszott rajta, a zsenge forradás nyoma. Tamásnak is leszállott a vér a fejéből. Pataky, akit vele együtt vettek be katonának, s aki a vizsgák alatt is mellette ült, elfehéredett ettől a látványtól. Fel akart állni. Az izgalomtól amúgy se evett már napok óta, de csak leborult a padra, és hányni kezdett.

A tanárok kimentek a teremből. Márer volt az utolsó vizsgázó, és a matematika fejezte be a vizsgák sorát. Sólyom, a kedves, öreg, resz-

ketős Sólyom felemelte a két karját. A görög tragédiák hangján kiáltott, de aggódó háborús apaként reszketett, s a kezét megindultan rázta az ég felé.

– Édes fiam! Nem kell ilyen borzasztó eszközhöz nyúlnia. Nem kell! Mi úgyis megértéssel vagyunk maguk iránt. A legnagyobb fokú megértéssel!

– Átmentem – ordított Márer, részvétlenül Sólyom iránt, és nagy csókokat nyomott a csonka karra. – Jól van, Mucus! Kisegítettél. Kihúztál a kulimászból, Muci – ilyeneket harsogott a csonka karhoz. Meghajolt feléje. Úgy hajlongott, mint valami idegen személy előtt. Közben a csonka kart is úgy ugrándoztatta, mintha az meg őfeléje hajolna.

Gáth Tamás gyorsan kiment a folyosóra. Szavát vette ez a jelenet, s a folyosón várt rá Klári. A homályos ablakmélyedésben várt. Öves sportkabátján egy szál virágot viselt. Azt édes mozdulattal levette, és a tenyerén nyújtotta át Tamásnak.

– Már hallottam. Jeles érett vagy, Salamon – ezt mondta nevetve, és megszorította Tamás kezét. Egyszer régen, a háború kitörése előtt azt felelte Tamás egy történelem órán, hogy az első Anjou-király Magyarhonban Anjou Salamon volt. Azóta viselte ezt a királyi keresztnevet.

Reszketni kezdett a kiállott izgalomtól, és megragadta Klári feléje kinyújtott kezét.

– Most megadod a csókot, Klári. Azt ígérted.

A lány gyönyörű fogaival ránevetett.

– Persze, itt, ahol mindenki látja.

– Hol máshol?

– Majd meglátjuk.

Elhallgattak, mert Márer robogott ki a teremből. Kitüntetései zörögtek a mellén, és úgy ordított, mint az őrmester a kaszárnyaudvaron:

– Átcsúsztam, Klárika. Hason másztam át, de már a túlsó árokban vagyok… Nem is olyan fafejűek ezek a tanárok. Megbocsátottam nekik.

Feleletre nem számított, és továbbrobogott. Hegyes hegymászóbotjával szinte kidöfte a folyosó kőkockáit. Pár ugrás után meglas-

súdott, és hosszúra húzott léptekkel fordult be a folyosó homályába. Egészben véve úgy viselkedett, mint aki örvend, és felvillanyozva tapsol néhányat, de aztán ez az egész, a matúrai gyors siker és a tanárok meghódolása mégsem fontos előtte. Sok fontosabb dolog van számára a világon.

– Mit szólsz Márerhez? – kérdezte Tamás Kláritól, aki a csonka karú fiú után nézett. – Mit szólsz hozzá? Milyen nagyfiú lett egyszerre!

– Fél keze van szegénynek.

– Neked persze tetszik. Nagy dolog, mondhatom! Velem talán nem történhetik ilyesmi? Akár nagyobb, komolyabb baj is? Egy ilyen sebesülés, mint az övé, éppen hogy szerencse. Érted? Megtanul balogosan dolgozni, írni, cipőt fűzni, és rendben van. Csak előny neki a fél karja… Láttad volna az érettségijét. Hallgatott, mint a sült hal, de átengedték, mert ízléstelenül mutogatta a csonka karját.

Klári akkor avval a lágy, rózsaszirom fodrú mosolyával válaszolt, amelyet Tamás nem tudott elfelejteni később sem.

– Ne irigyeld.

Tamás elhalkult.

– Úgy néztél utána… Egy pillanatra majdnem megirigyeltem… Női természet van benned.

– Én ezt a Márert jóformán nem is ismerem – akkora komolyság áradt Kláriból, mint egy tanárnőből. – De benned igazi férfitermészet van, Salamon. Itt vártalak két óra hosszat, hogy megtudjam az érettségi eredményedet. Úgy látszik, jobban tettem volna, ha ezt az időt is tanulásra fordítom. Már megyek is.

Bólintott, és apró, de erős lépésekkel sietett előre. Tamás megmozdult, hogy utána szalad, megragadja, szembefordítja, s legalább egy csekélyebb részét, kisebb töredékét elmondja annak a négyszemközti beszédnek, amelyre már jobban készült, mint egy újsütetű képviselő.

Így hangzott volna valamiképpen:

„Végre itt az alkalom, hogy komolyan beszélhetek veled, Klári. Kezemben van a matúra, holnapután be kell vonulnom katonának. Minden jogom megvan arra, hogy komolyan vedd a szavaimat. Négy

évet töltöttünk el együtt a gimnáziumban. Az első kettőben észre sem vettelek. A másik kettőben már mindig magam előtt láttalak. Akár az ablak melletti első padra, akár befelé, a dobogó bal mellembe, akár pedig álmaimban libegő alakodra néztem. Ennek az iskolaévnek a kezdetén azért foglaltam le a középső padsor első szélét is, hogy kényelmesen figyelhesselek. De ez mind gyerekség. Néhány hét múlva kimegyek a harctérre. Már ebben a pillanatban is tudom, hogy az iskolai dolgok mind messzire maradnak mögöttem. Csak te maradsz meg felnövekedve katonaéletemben is. Te is tizennyolc éves vagy, mint én. Hallhattad már olyanképpen, hogy ez az életben elválaszthatna minket egymástól. Figyelmeztetlek, hogy ez a leghízottabb ostobaság. A külsőségek után ítélkező vének találták ki. Ha a háború, ahogy hírlik, rövidesen véget ér, nekem még majd tanulnom kell, és diplomát kell szereznem. Építészmérnök leszek. Tudhatod, mert apám is az, és többiek is, akik egyenes ágon, nyílegyenesen megelőztek minket, apámat és engem a családunkban. Mindezekért fogadd meg, hogy megvársz engem. Senkivel ki nem kezdel, ilyesmi meg sem fordul a fejedben, és ha valaki egyforma korunkat vagy a várakozás unalmas voltát hánytorgatná előtted, azt a legerélyesebben visszautasítod."

Elnyelte a görögpótló terem felé elsötétedő folyosó Klári sportkabátban ringó karcsú alakját. A szép beszéd helyett Tamás akkora terjedelmes és szépséges szótlansággal állt és nézett utána, amekkorával a bimbós fa bámul a lombjaiból felreppent madárka után. Ilyenképpen meg is nevezte magában az egy helyt maradását, amelyet később is felváltva nevezgetett bambaságnak és a bimbós fa csodálkozásának.

Aztán a villámkiképzésben Gáth Tamás honvéd önkéntes hat kilót veszített testi súlyából. Egy kora tavaszi estén, amikor már a harctérre menésről beszélgettek a kaszárnyában, a forró ózon elsőnek érkező hírnökpárái remegtek a hegyvidéken. Megrázta a vágyakozás, hogy búcsúszót váltson Badinyi Klárival. A líceumban megtudta, hogy Klári beteg volt, és hosszú heteket töltött távol. Vasárnapra tehát szabadságot kért Gáth önkéntes, és az apró hegyi vasúton elutazott Vashegyre. „Fehér holló"-nak hívták a vendégfogadót, ahol